

Andreas Johansson
andreas.johansson@ri.se
0105-165173

2022-12-14

1 (5)

Remissyttrande från RISE om Promemoria: 2022:10 ”Näringslivets klimatomställning”, Dnr: 2021/54

RISE är ett statligt ägt forskningsinstitut. Våra 3000 medarbetare driver och stöder alla typer av innovationsprocesser och erbjuder expertis och ett 120-tal test- och demonstrationsmiljöer för framtidssäkra teknologier, produkter och tjänster. Att stödja näringsliv såväl som offentliga organisation i omställningen mot ett mer hållbart samhälle är en av RISE huvuduppgifter. Inom ramen för det har RISE en omfattande verksamhet som inkluderar teknisk utveckling, utvärdering och verifiering samt främjande av omställning inom hela värdekedjorna för elektromobilitet, vätgas som drivmedel, biometan och flytande biodrivmedel. Vårt arbete inom dessa områden engagerar många hundra forskare, ingenjörer och medarbetare inom andra discipliner fördelade på alla våra fem divisioner. Det är således med en stor kunskapsbredd som vi erbjuder följande remissyttrande.

I beredningen av detta ärende har Joakim Jakobsson, Andreas Johansson, Patrik Klintbom, Caroline Haglund Stignor, Johanna Mossberg och Markus Norström deltagit.

Inledande kommentar

RISE är på ett generellt plan positiv till policyinitiativ som på olika sätt påskyndar klimatomställning och vi anser att den föreliggande utredningen har gjort ett mycket stort jobb och identifierat många viktiga frågor att arbeta vidare med. RISE kommenterar nedan på några av de förslag vi har hunnit komma till en position kring. Vi tycker också att det är naturligt att utredningar pekar på ytterligare behov att utreda men vi vill också peka på vikten av att förändringar snabbt leder till ett annat agerande hos näringslivet, tex i termer av vägval, beslut, mobilisering samt nya lösningar och marknader.

Tre saker som vi ser som särskilt viktiga för att åstadkomma näringslivets klimatomställning är;

1. en ny syn på resurser och resurseffektivitet – där linjär ekonomi övergår till en cirkulär ekonomi och där funktioner, snarare än produkter, säljs

RISE Research Institutes of Sweden AB

Postadress

Besöksadress

Telefon / Telefax

E-post / Internet

Org.nummer

Lindholmen 8077
402 78 GÖTEBORG

Lindholmen 7A
417 56 GÖTEBORG

010-516 50 00
033-13 55 02

info@ri.se
www.ri.se

556464-6874

2. elektrifiering – där innovationer i näringslivet och tillgång till el är nycklar, vilket i sin tur sätter fokus på elproduktion och tillståndsprocesser
3. Tydligare målbilder – där kunskap används mer effektivt och samarbetet mellan det privata och det offentliga förbättras.

Kommentarer till enstaka förslag i utredningens huvudbetänkande

Kapitel 3.1 Elektrifiering

Avseende elektrifieringen (kap 3.1) som går hand i hand med en ökad elproduktion så välkomnar samtliga fyra förslag. Vi ser att RISE tydligt, genom tex initiativet "Energiklivet" kan bidra till förslag 3.

Vi vill också stryka under på att den elektrifieringsstrategi som togs fram under tidigare mandatperiod i stort har fångat behoven väl och har mötts av gillande av näringslivet. Vi ser ett stort och akut behov av samlat arbete i denna riktning.

Tillståndsprocesser är som utredningen identifierar en kritisk faktor, där ökad förutsägbarhet och hastighet är efterfrågat. Utredningen pekar också på kunskapsbrist och kunskapsasymmetri och vi menar att denna fråga tidigt och effektivt kan angripas genom smartare processer och verktyg och med bättre utbildningar och behörighetskrav. Även här ser vi att RISE kan bidra i större utsträckning.

Förslag 1. Utred ett tvådelat ersättningssystem vid etablering av ny kraft

Ett intressant och bra förslag som berör en fråga som ofta hörs i samtal och skulle kunna bidra till att spänningar mellan stad och landsbygd lindras och att samrådsprocesserna löper smidigare och ger färre avslag. RISE anser också att denna utredning också bör komma med förslag på hur samråds och dialogprocesser kan förbättras för att förutom de ekonomiska incitamenten ge en förbättrad förståelse om vikten av att etablera ny kraftproduktion.

Man kan i samma utredning också se över hur det kommunala vetot skulle kunna justeras för att minska mängden avslag. Med oinskränkt kommunalt veto och ökande ekonomiska incitament för etablering finns en risk att fattiga kommuner tvingas säga ja och att rikare kommuner kan välja att säga nej, vilket kan uppfattas som orättvist.

RISE har en verksamhet för utveckling av dialogprocesser mellan medborgare och samhällsaktörer som skulle kunna bidra i utredningen.

Förslag 2. Utred styrmedel som underlättar användning av spillvärme

Bra förslag. Man kan överväga om man i denna utredning också bör belysa hur man underlättar att spillvärme används till tex livsmedelsproduktion eller annat som ger ökad självförsörjning och bättre resiliens i samhället.

Förslag 3 Utöka nätverken för energileverantörer

Givet att energisystemet sedan decennier är byggt för förvaltning och att vi måste ta ett språng, med åtminstone fördubblad elproduktion och total omställning de närmaste decennierna är nya samarbetsformer och strukturer helt nödvändiga. Det är inte nog med att ha nätverk bland energileverantörer utan det är ett helt ekosystem som måste röra sig i takt. Nätverk där olika typer av aktörer möts bör därför skapas eller stödjas ytterligare. Andra aktörer som bör vara med, utöver energileverantörerna, är stora industriella energianvändare, fastighetsbolag, nätbolag, aktörer som SvK och Energimyndigheten och NGOer som tex Naturskyddsföreningen m.m.

RISE driver sedan 2021 ett nätverk som heter Energiklivet vilket innefattar ett 50-tal aktörer och jobbar med i förslaget nämna frågeställningar och mer därtill. Behovet av detta nätverk är stort och RISE uppmanar till att denna verksamheten stärks genom ökat engagemang och ökad finansiering.

Energimyndighetens nätverk för bostäder och lokaler (främst Bebo och Belok och tidigare Belivs) har på många sätt visat sig vara framgångsrika. Vi stödjer därför förslaget om att dessa ska kompletteras med nya nätverk, tex inom industrisektorn, för såväl små som stora företag för att utbyta erfarenheter, höja kunskapsnivån och initiera samarbeten. Viktigt också att sådana nätverk skapar kontaktytor mellan användar- och leverantörsidan, för ömsesidigt ökade insikter i de olika parternas möjligheter och utmaningar. RISE bidrar gärna till etablering och drift av sådana nätverk.

3.2 Markanvändning

Vi delar i stort utredningens förslag och rekommendationer.

Förslag 9. Utred investeringsstödet Kväveklivet

Vi stöder detta förslag med tillägget att det borde genomföras i samverkan med Greppa Näringen (Jordbruksverket)

3.3 Konstruktioner och bostäder

13. Utred investeringsstöd för energieffektivisering i befintliga byggnader

Vi ställer oss positiva till investeringsstöd för energieffektivisering i befintliga byggnader. Avseende stöd för energieffektivisering för flerbostadshus så infördes ett sådant 2021. ([Förordning \(2021:664\) om stöd till energieffektivisering i flerbostadshus Svensk författningssamling 2021:2021:664 t.o.m. SFS 2021:1295 - Riksdagen](#)). I samband med beslut om statens budget för 2022 har Riksdagen beslutat att avveckla stödet vid årsskiftet 2021/2022. Denna typ av stöd hade kunnat återinföras utan behov av vidare utredningar. Dock finns behov av utredningar om investeringsstöd ska införas för energieffektivisering i lokaler och småhus.

4.1 EU-politiken som grundförutsättning

Förslag 33. Inkludera mindre arbetsmaskiner i ekodesigndirektivet

Vi stödjer förslaget om att ge Energimyndigheten i uppdrag att verka för att små arbetsmaskiner inkluderas i ekodesigndirektivet. Detta direktiv, i kombination med

Energimärkningsdirektivet, har visat sig vara mycket framgångsrikt för att näringslivet ska utveckla energi- och klimateffektiva produkter och att slutkonsumenterna ska välja dessa. Det finns flera exempel på att dessa direktiv lett till att nya innovationer tagits fram och etablerats på marknaden, samt att äldre, mindre effektiva har fasats ut.

För att inte inhemsk, nationell tillverkande industri inte ska missgynnas av att nya krav införs är det av högsta vikt att det säkerställs att det finns tillgång till en innovations- och testbäddsinfrastruktur, helst nationellt. RISE erbjuder sådan infrastruktur för många av de produkter som ekodesigndirektivet omfattar idag och även för många mindre arbetsmaskiner. Det är också av högsta vikt att Energimyndigheten själva, samt med hjälp av upphandlad expertis, aktivt kan delta, följa och påverka produktförordningarnas, samt med dessa harmoniserade standarders, utformande. Även här kan RISE bidra med expertis.

En helt annan allt mer populär konsumentprodukt, med stor energianvändning, i de allra flesta fall i form av el, är de utomhusplacerade SPA-baden. Deras energianvändning är i många fall i storleksordningen 3000 kWh/år. Sverige borde verka för att sådana innefattas av Ekodesign- och energimärkningsdirektiven (om detta inte redan är på gång). Det finns idag strikta krav på inomhusplacerade elvärmda varmvattenberedare, men inga på utomhusplacerade, mer energikrävande SPA-bad som står uppvärmda hela året, även vintertid.

4.2 Finansiering

Förslag 36. Utarbeta en nationell plattform för hållbar finansiering – en väg in

RISE ställer sig positivt till detta förslag. De punkter som nämns under genomförande kan kopplas direkt till RISE verksamhet och kompetenser som finns på RISE. RISE har tidigare lyft vikten av liknande initiativ och RISE står till förfogande för att leda eller aktivt delta i förverkligandet av förslagen i de tre punkterna kring expertkompetenscentrum, klimatdata samt utveckling av stödsystem för grön omställning nationellt och i EU.

RISE har unikt bred kompetens samt en tung infrastruktur som bas vilket innebär att RISE kan vara instrumentella i att bidra med expertkunskap som en oberoende part för samtliga delar av förslaget. Att minska osäkerheten och tillgängliggöra data för investeringar har diskuterats tidigare inom ramen för näringslivets klimatomställning och utmaningen här är att tillgång till data och kunskap ofta är en konkurrensfördel. Det är således intressant att undersöka hur kunskapsnivån kan ökas övergripande genom att tillgängliggöra data som finns hos myndigheter.

RISE arbetar proaktivt med EU-relaterat arbete kopplat till regelverk/policy samt forskning, innovation och finansiering kopplat till den gröna omställningen. Detta har många syften som att hjälpa svenska företag att öka sin konkurrenskraft, bidra konstruktivt i EU, förstå nya regelverk och policyförslag (EU-taxonomin, fit for 55, REPowerEU m.m.), öka andelen EU-medel till Sverige samt bygga strategiska nätverk för framtiden. Kunskapen kring de olika stödsystemen på EU-nivå är idag mycket god och RISE hjälper redan svenska aktörer och kan hjälpa en ännu större bredd av svenska aktörer att ta del av EU-finansiering kopplat till både digital och grön omställning. Det är av stor vikt att arbetet med att förstå och dra nytta av potentialen i EU utvecklas och tillåts ha ett proaktivt angreppssätt. Detta för att öka EU-finansiering i Sverige, koppla samman nationellt med EU samt se till att svenska aktörers unika kunskaper och affärserbudanden kommer EU till gagn. Detta arbete måste bedrivas långsiktigt och är

mycket komplext vilket kräver basfinansiering som idag inte är organiserat/samordnat på ett tillfredställande sätt.

Den nationella plattform som föreslås har enligt RISE sätt att se det stor potential samt goda synergier med annat pågående arbete exempelvis referensgrupperna för de olika delarna av Horizon Europe. Genom en nationell plattform kan dessutom de svenska nyckelpersoner som finns inom EU-systemet kopplas samman på ett systematiskt sätt.

4.5 Utvidgade processer för lärande

Vi delar utredningens bild av nuläge och hinder och ser informationsasymmetri som en viktig sak att överkomma och att mer och bättre utvärderingar är en del av lösningen. Vi menar också att tillgänglighet inte är tillräckligt för att åstadkomma ett lärande. Mer data och rapporter behöver kompletteras med andra insatser som gör det enkelt för medborgare och företag att förstå vad framtiden innebär. Vi efterlyser därmed skarpare förslag på utvidgat lärande. Möjligen kan sådana bygga på Klimatpolitiska rådet verktyg Panorama?

4.6 Tillståndsprocessers roll för klimatomställningen

Vi delar utredningens bild av nuläge och hinder och har pågående arbeten med flera Länsstyrelser om hur kompetensen kan ökas med hjälp av bättre verktyg och processer för samråd samt för ökad kvalitet/kompetens hos både ombud och handläggare.